

SZIGETVÁRI Oszkár
A fővárosi rendőrség detektívtestülete 1885-1918

(doi: 10.31626/HU-EISSN2530094X.IITOM.133-162.p)

A kiegyezéskor a magyar állam nem vette át az idegen elnyomás kivitelezését is megvalósító, centrális vezetés alatt álló birodalmi rendvédelmi testületek magyarországi szervezeteit.¹ Ehelyett — a municipálisok és a centralisták között megvalósított reformkori közigazgatás elméleti vita nyomán² — a rend védelmét az önkormányzatok kompetenciájába helyezték, ezzel lényegében befejezve azt a folyamatot, amely a neoabszolutizmus enyhébb szakaszában 1861-től már elkezdődött a rendvédelem terén. A rendvédelemnek mint feladatnak önkormányzati hatáskörbe sorolásáról a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló 1870. évi, valamint a községek rendezéséről szóló 1871. évi törvények rendelkeztek.³ A polgári magyar állam időszakában a központi államhatalom közvetlen alárendeltségében 13 rendvédelmi testület működött, közülük a rendőrségek, a csendőrség, a pénzügyőrség, a vámőrség, a folyamőrség és a határőrség rendelkezett kisebb-nagyobb nyomozó munkára specializált szervezeti egységekkel.⁴

Az önkormányzati modell azonban a dualizmus idejében megbukott, ezért a rendvédelem átszervezése elkezdődött. Először a falvakban, majd a városokban indult el a központosítás folyamata, megkezdődött az államosítás.⁵ A fővárosi rendőrségnek kiemelkedő szerepe volt a magyar állami rendőrség létrehozásában, mivel a budapesti rendőrséget már 1872-ben ideiglenesen, majd 1881-ben véglegesen államosították.⁶

Szilárd talaj állt tehát rendelkezésre 1881-ben a fővárosi rendőrség államosításához. Az államosítást elrendelő törvény részletesen szabályozta a rendőrség eljárását, a szervezeti szabályokat, melyekre nézve korábban az úgynevezett „Sárga könyv”⁷ adott gyakorlati útmutatást. A fővárosi rendőrség a bűnesetek felderítésében nem jeleskedett, bűnügyi nyilvántartó és jól képzett detektívek híján alulmaradt a kihívásokkal szemben. Akadtak ugyan kitűnő nyomozói adottságokkal megáldott rendbiztosok,⁸ akik sikerrel derítették fel bűnügyeket, de ez önmagában egy átfogó eredmény eléréséhez nem volt elegen-

dő. A rendőrség figyelmét lekötötték az utcai mozgalmak zavargásainak kezelése, detektív-tanfolyamok nem voltak, az egyenruhás őrszemélyzet kapacitása és képzetlensége révén alkalmatlan volt nyomozó munka végzésére.⁹

A rendőrségnek és szolgálati ágainak fejlődése során a kezdeti, úgymond hagyományos rendőri jelleget igénylő feladatok mellett szembe kellett nézni az egyéb új képességeket, tulajdonságokat igénylő kihívásokkal is. Az új feladatok fedett tevékenységet, vagy a rendőri jelleg leplezését, esetleg egyéb nem nyílt információszerzést igényeltek a siker érdekében. E kihívásokat felismerve, ezekre reagálva alakult meg a polgári magyar állam detektív testülete, miután a detektív munka jogszabályi környezete is rendezésre került. 1880-ban életbe lépett a Magyar Büntetőtörvénykönyv, amely felváltotta a korábbi „Sárga könyv”-et. Ezzel pedig ezen jogterületnek a kor nemzetközi élvonalába tartozó magyar jogi szabályrendszere jött létre.¹⁰

TÖRÖK János rendőr-főkapitány felismerve a rendőrség hiányosságait, a bűnügyi helyzetre reagálva 1885. XII. 15-én — TISZA Kálmán miniszterelnök és belügyminiszter utasítására — felállította a detektívosztályt, amely 1886. I. 01-én kezdte meg működését.¹¹

TÖRÖK János budapesti rendőr-főkapitány a fővárosi rendőrség személyi állományának átszervezés előtti kiválóságait megtartva és szorgalmas, becsületes és tehetséges újonnan felvett rendőrökkel gyarapítva a testület létszámát lényegében új rendőrséget hozott létre. A detektívtestület kezdetben 28 főt számlált, majd további 8 detektívet vettek fel, ezzel párhuzamosan pedig a polgári biztosok intézményét megszüntették.

A detektívosztály vezetőjévé SPLÉNYI Ödön címzetes kerületi rendőr-kapitányt nevezték ki felügyelői címmel, ezzel önálló testületté vált az osztály. TÖRÖK János budapesti rendőr-főkapitány 1886-ban kiadott rendeletének értelmében az összes kinevezett detektívet a detektívosztályba sorolták be. Korábban — szolgálati utasítás hiányában — a detektívek a főkapitányság közvetlen vagy a kerületi a kapitányságok alárendeltségében látták el feladatukat. SPLÉNYI Ödön rendelke-

zése szerint a főkapitány mellé és a Margitszigetre 1-1, a bűnügyi osztályra 12, az államrendészethez 1, a detektívfelügyelő mellé 4, szolgálatvezetésre 1, a bérkocsisok felügyeletére 2, a prostitúció ellen-őrzésére 2, a vendéglők és vasutasok megfigyelésére 4, a detektív őrzárati szolgálatra pedig 8 került beosztásra.¹²

A létszámot folyamatosan bővítették, ami 1911-ben már 190 főre duzzadt, majd év végére további 83 detektív került kinevezésre, 1914-ben pedig elérte a 250 főt. 1919-re a folyamatos bővítéseknek köszönhetően 543 fő detektív látott el szolgálatot. A fővárosi rendőrség detektív testületét 1918 végéig egymást követően 6 detektívfőnök vezette.¹³

A szolgálat szervezésében megjelentek a csoportbeosztások, melynek előnye, hogy képességeik alapján szelektálták az embereket és párosították hozzájuk az elvégzendő feladatokat. Tehát a felmerülő feladatot az arra legalkalmasabb detektívek végezheték. Megkezdődött a detektívtestületen a specializáció, amely napjaink nyomozói körében is megfigyelhető. Természetesen mindenki másban volt tehetséges ezért nem felváltva végezték immár a feladatokat (*puhatolás, megfigyelés*), a detektívek a nekik leginkább testhezálló tevékenységet folytatták. Ennek szervezését a csoportvezetők végezték, akikhez 3-4 fő detektív tartozott. A specializáció előnye volt továbbá, hogy bizonyos tevékenységeket tökélyre lehetett fejleszteni annak állandó művelése folytán, megteremtve ezzel a sikeres bűnüldözés alapjait.¹⁴

A főcsoportok tagozódásuk szerint sérülési főcsoport (*emberölési ügyek, közlekedési balesetek, személy elleni bűncselekménye*), intellektuális főcsoport (*csalás, sikkasztás, hamisítási ügyek*), valamint lopási és betörési főcsoportok voltak. Külön főcsoport foglalkozott az állambiztonsági és sajtóügyekkel. A detektívek működési körére tekintettel kirendeltségeik lefedték a fővárost és annak kiemelt fontosságú és forgalmú pontjai közelében voltak találhatóak. (*Keleti, Déli, Nyugati pályaudvarok, Valutaügynökség stb.*)¹⁵

A rendvédelmi oktatás — tekintetében figyelembe véve az 1867-1945 közötti időszakot, — nem kívánták beépíteni a

rendvédelmi szakképzést az állami iskolai rendszerbe. A különböző beosztásokhoz meghatározott állami iskolai végzettséggel kellett rendelkezni, ezt követően kerülhetett sor az adott beosztás betöltéséhez előírt szaktanfolyam elvégzésére. Ennek alapjait a köztisztviselő minősítéséről szóló 1883. évi törvény szabályozta,¹⁶ amely az állami alkalmazottak képesítési követelményeit határozta meg. Az előírt feltételek biztosították a személyi állomány magas fokú képzettségét, felkészültségét. Továbbá rendkívül költségtakarékos megoldás volt a szaktanfolyami rendszer, hiszen a polgári oktatás intézményein alapult, így nem emésztett fel többletköltségeket rendvédelmi felsőfokú oktatási intézmények működtetése.¹⁷

A detektívek képzési rendszere elsősorban a jelentkezők személyes képességeire és adottságaira épült. Képességeik felmérése alapján elsősorban a detektív főnök döntötte el, hogy a próbaszolgálatot követően, melyik csoportba kerülnek beosztásra a gyakornokok. Egy-két év gyakorlat után — melyet folyamatos monitorozás kísért — döntött el, hogy véglegesen megmarad-e a gyakornok az eredeti csoportban, esetleg másik büncselekményekkel foglalkozó csoportba kerül, netán a legrosszabb esetben nem megfelelő teljesítmény nyújtása esetén elbocsátják.

A tanfolyamok és szakvizsgák alapjai már 1890-ben megjelentek, intézményi szabályozására belügyminiszteri rendelettel, azonban csak 1923-ban a háború után került sor.

Ennek értelmében a detektív testület tagjai számára kétféle tanfolyamot és vizsgát a detektív és a detektívfelügyelői rendszeresítették. Az alap detektív tanfolyam keretén belül a résztvevők többek között közigazgatási ismereteket, kriminalisztikát, büntetőjogot hallgattak, megismerkedtek a szolgálati szabályzattal, lövészetet, birkózást és egyéb gyakorlati ismereteket is szereztek. Boncoláson vettek részt, hogy megismerjék az emberi test anatómiáját, mellyel szintén a gyakorlatban használható fontos tudás birtokába kerültek. A detektívfelügyelői tanfolyam részletesebb és mélyebbre menő ismeretanyaggal szolgált, melyben az önálló munkavégzésre és vezetésre alkalmas kiválasztottak részesültek, ez a későbbi elő-

rehaladás egyik lépcsőfoka volt. A tanfolyamok szóbeli és írásbeli vizsgával zárultak.¹⁸

Fegyverzet vonatkozásában a fővárosi rendőrség detektívtestületét csupán maroklőfegyverrel szerelték fel. Az őrszolgálati állományt azonban gépkarabéllyal is ellátták.¹⁹

Mivel a detektív státuszok képesítési előfeltétele az állami iskolai végzettség tekintetében az érettségi volt, ezért a detektíveket besorolták az állami fizetési osztályokba. Ebből fakadóan pedig a detektívek számára biztosították a társadalmi állásukhoz méltó életvitelhez szükséges feltételeket. Fizetésük alkalmas volt egy család tisztas megélhetési költségeinek a fedezésére. Az általuk betöltött beosztás szintjétől és családjuk nagyságától függő alapterületű és komfortfokozatú lakás lakbérének a teljes összegét megtérítette számukra az állam függetlenül attól, hogy az ország mely pontján teljesítettek szolgálatot. Emellett fizetésük 100 %-val voltak nyugdíjjogosultak 40 évi szolgálat után. Fizetésük néhány %-os befizetése ellenében pedig ők és közvetlen családtagjaik teljes körű orvosi ellátásra tarthattak igényt. A detektívek számára tehát az állam — más alkalmazottaihoz hasonlóan — biztosította azokat a feltételeket, amelyek mentesítették a detektíveket a hétköznapi megélhetési gondok súlya alól.²⁰

A fővárosi rendőrség detektív testületének nemcsak a szervezete és a létszáma fejlődött dinamikusan, illetve halmazódottak fel — a testület kötelékében szolgálatot teljesítő detektívek körében — a szakmai tapasztalatok, hanem a jogszabályi környezet is dinamikusan fejlődött. Létrejött a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi törvény, amely — számos hasznos részlet szabályozása mellett — olyan alapfogalmakat is tisztázott, mint a rendőrhatóság fogalma stb.²¹ E törvény nyomán pedig a belügyminiszter szabályozta a rendőrhatósági jogköröket, annak részeként a nyomozó tevékenységet is.²²

A nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére kiadott 1899. évi belügyminiszteri rendelet részletesen írta le a nyomozás feladatait. Ennek értelmében a nyomozás feladata a tényállás megállapítása és az adatok összegyűjtése, ami alapján a bíróság vizsgálata mellőzhető, illetve elegendő informá-

ció összegyűjtése a bíróság döntéséhez. RUDNAY Béla budapesti állami rendőrség főkapitányának beszámolója szerint az 1881-es szabályozáshoz képest az 1896. évi büntető perrendtartási törvény bővíti a rendőrség hatáskörét, ebből kifolyólag több feladatot ró a testületre.

A beszámoló alapján a bűnügyi osztály tekintetében 1899-ben 67059, 1900-ban pedig 88556 ügyirat keletkezett.²³

Tehát már ekkor is megfigyelhető, hogy a változó törvényi háttér által a nyomozati jogkörrel rendelkező szervezetek egyre több feladattal kellett szembenéznük.

A detektívek munkáját nagymértékben megkönnyítette az 1885-ben létrehozott bűnügyi nyilvántartás, ami számos egyéb újításhoz hasonlóan TÖRÖK János főkapitány nevéhez fűződik. Ennek alapját a korábban rendőrök által készített magánfeljegyzések alkották. KOVICS Károly budai főkapitány például a városegysítést megelőzően készített feljegyzéseket a megrögzött bűnösökről, fertőzött területekről, bűnjelekről. A nyilvántartás négy részből állt: körözött személyek és rovott múltúak, lopott és talált tárgyak, feltételesen szabadlábra bocsátottak, valamint a rendőri közlönyök nyilvántartásából. A nyilvántartás ekkor még teljes egészében a detektívosztály kezelésében volt. 1887-ben került kiegészítésre egy fényképes arcképanyilvántartással, továbbá rögzítésre kerültek az ismerté vált játékbárlangok, búvóhelyek. Az elkészült fényképek és a társítandó személyek problematikája felmerült, mivel a gyanúsítottak sokszor nem valós adataikat közölték. 1908-ban főleg a budapesti gyűjteményre támaszkodva országos nyilvántartás került bevezetésre. 1897-ben felmerült a Bertillon módszer bevezetésének lehetősége, melynek érdekében megkezdték az előkészületeket.²⁴ Az erről szóló szakkönyv fordítását megkezdték, GÁRDONYI Viktor detektív pedig Párizsban elvégezte a Bertillon iskolát, melyet Ausztriában, Németországban és Franciaországban már alkalmaztak. Ténylegesen a módszer azonban nem került bevezetésre, mivel időközben dr. PEKÁRY Ferenc kerületi kapitány 1902-ben Londonban megismerte a GALLTON-módszert, ami használhatóbb és pontosabb volt a korábbi lehetőségeknél.

Az Indiából származó — ujjlenyomat alapján történő azonosítás során — tulajdonképpen egy horganylemeze tintát terítettek szét gumihengerrel, amibe az ujj lenyomatát helyezve minden ember esetében eltérő jellemző alapján nyílt lehetőség az azonosításra.

Fenti okoknál fogva hazánkban a GALLTON-féle azonosítási technika került bevezetésre. Ezzel Anglia után Európában Budapesten vezették be először a daktiloszkópiai azonosítást. 1902-ben bevezetésének évében 2000 lenyomat került levételre, melyet követően több esetben sikerült beazonosítani álnevet használó törvényszegőket. A daktiloszkópia nyilvántartást a fényképek és egyéb feljegyzések nyilvántartások kiegészítették, azok együttes használata precízebb, alaposabb és biztonságosabb rendőri munkát tett lehetővé.²⁵

A mai nyomozómunkában mindennapossá vált, álcázás, leplezés, rendőri mivolt elhallgatása, a korai detektívek körében is sokszor alkalmazott és bevált módszer volt. A detektívek gyakorta öltöztek előkelő uraknak, gázóra leolvasónak, koldusnak, sőt hölgyeknek is.²⁶

A budapesti detektívek eredményes felderítéséből említésre méltó a több országban körözött betörők PAPAKOSTA és társainak elfogása, az 1884-ben történt postarablás elkövetőjének, CSOMBOR Imrének a felkutatása és kézre kerítése.²⁷

Az életellenes cselekmények sikeres nyomozásának ékes példája az 1909-ben Adria szállóban meggyilkolt prostituált esete. Az elkövetőt a fővárosi detektívek néhány óra leforgása alatt, a mai szakmai zsargont alkalmazva forró nyomon üldözéssel kerítette kézre. Ebben az évben Budafokon lőttek le egy kocsmároszt ismeretlen elkövetők, akiket egy napi nyomozás után sikerült elfognia a testület tagjainak. Említésre méltó a megfigyelő-szolgálat kiépítése is, melynek során a detektívek figyelemmel tartották azokat a kétes hírű helyeket, játéklangokat, rendezvényeket, italmérő egységeket, ahol a rovott múltú vagy körözött, esetleg a közbiztonságot veszélyeztető elemek megfordulhattak. A megfelelő információk birtokában sor kerülhetett a zálogházi és egyéb inkriminált helyeken raz-

ziák megszervezésére, melyek alkalmával 1908-ban 500, 1909-ben 862 személyt fogtak el a detektív testület tagjai.²⁸

A dualizmus időszakában dinamikusan fejlődő magyar főváros és a bűnügyi munkát szabályozó jogszabályok változásai előidéztek a detektív testület szabályzatának a fejlesztését is. A detektív osztály első szabályzata — napjaink terminológiája szerinti szervezeti és működési szabályzata — belügyminiszteri jóváhagyással 1881. VII. 1-én lépett hatályba.²⁹ Kilenc évvel később született az újabb detektív szabályzat, melyet 1890. VI. 1-én szintén a belügyi tárca vezetője hagyott jóvá.³⁰ Ezzel a fővárosi rendőrségen belül a detektív testület élen járt, hiszen az őrszemélyzet (közrendvédelmi állomány) számára külön szervezeti szabályzatát csak 1893-ban léptették életbe.³¹ A dualizmus idején jöttek létre a — fővárosi rendőrséget szabályozó 1884. évi belügyi utasítás nyomán³² — a fővárosi rendőrség szakszolgálati ágait szabályozó szabályzatok, amelyeket a két világháború közötti időszakban alapvetően már csupán aktualizáltak.³³ A fővárosi rendőrség szervezetére és szolgálatellátására vonatkozó jogszabályok a századfordulóra oly mértékben gyarapodtak, hogy a rendőrök időszerűnek tartották a rájuk vonatkozó joganyag összegyűjtését és rendszerezését. Az első ilyen jogszabálygyűjteményt 1896-ban adták ki, majd 1902-ig évente kiegészítették és aktualizálták. Emellett a fővárosi rendőrség 1895-től az éves jelentéseit is publikálta, amelyek magukban foglalták a testületnek a tárgyévvel vonatkozó legfontosabb adatait és eseményeit.³⁴

A XIX-XX. század fordulóján izmosodó fővárosi rendőrség és annak részeként — a mennyiségi és minőségi mutatói tekintetében is gyarapodó — detektív testület nemzetközileg elismert tevékenységet valósított meg.³⁵

Figyelemre méltó, hogy a dualizmus időszakában a főkapitányi tisztséget betöltő 8 személy közül 4 fő került ki csupán a fővárosi rendőrség személyi állományából, közülük azonban 2 főt — dr. SÉLLEY Sándort és dr. SÁNDOR Lászlót — közvetlenül a detektív testület éléről neveztek ki rendőr-főkapitánnyá 1892-ben, illetve 1917-ben.³⁶

A fővárosi rendőrség detektív testülete oly vonzó példa volt, hogy a vidéki városok az önkormányzati rendőrségeik kötelékében sorra állították fel a detektív testületeiket.³⁷

A fővárosi detektív testület résztvett az államfő védelmében is. A fővárosi rendőrség detektív testületétől detektív csoportot vezényeltek az uralkodó magyarországi látogatásai kapcsán a magyarországi testőrségekhez. Az Osztrák-Magyar Monarchiának ugyanis nem volt közös államfője, ha-nem a két társország azaz az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság rendelkezett egy-egy legfelsőbb közjogi tisztséggel az osztrák császári és a magyar királyi tisztséggel. E két legfelsőbb közjogi méltóságot azonban egyetlen természetes személy *Ferenc József* töltötte be, akire a császári és a királyi testőrségek egyaránt vigyáztak. Az uralkodó és közvetlen környezete testi épiségéért az Osztrák Császárság területén az osztrák testőrségek, a Magyar Királyság területén pedig a magyar testőrségek feleltek. A testőri feladatok ellátásában azonban a társország területén is részt vehetett valamennyi testőrség tagja. A testőrkapitányok a főudvarmester közvetlen alárendeltségébe tartoztak. A korabeli testőrségek — napjaink hasonló szervezetivel összehasonlítva — döntően díszelgő jellegű őrzési teendőket valósítottak meg. Ezért szükség volt arra, hogy az esetleges merényletek és rendbontások kivizsgálása, illetve megelőzése céljából tapasztalt detektívek is segítsék a munkájukat. A magyar testőrségek munkáját a fővárosi rendőrségtől a testülethez vezényelt detektív csoport segítette. Az uralkodó országjárásai esetében azonban a vidéki helyi rendvédelmi szervezetek — így az önkormányzati rendőrségek detektív testületei is — együttműködtek a testőrségekkel.³⁸

A fővárosi rendőrséghez hasonlóan — bár attól kissé megkésve — került sor a Magyar Királyi Csendőrségnél is a nyomozói munkára specializált szervezeti részleg létrehozására. Ezek voltak az úgynevezett járásörmerségek. Ez a szervezet azonban rövid életűnek bizonyult, mivel az I. világháború során — a képzett csendőrök hiánya miatt — a járásörmerségeket megszüntették, a világháború után pedig más uta-

kon haladt a Magyar Királyi Csendőrség nyomozó szolgálatának kiépítése.³⁹

A dualizmus idejében — a fővárosi rendőrség mellett — a másik állami rendőrség a Magyar Királyi Határrendőrség volt. 1906. januárban kezdte meg működését a határrendőrség, melynek első vezetője CZÁJLIK Alajos budapesti rendőrtanácsos volt. Kezdetben csak egyenruhás állomány teljesített szolgálatot a testületnél, majd 1909-ben 20 detektívállást rendszeresítettek a határrendőrségnél, ezzel megvalósítva a központi nyomozás alapjait.⁴⁰

A nagyobb volumenű komplikáltabb bűnügyek esetében a vidéki rendőrségek elegendő gyakorlat és tapasztalat hiányában továbbra is a fővárosi rendőrség detektív testületét kérték fel a bonyolult ügyek kinyomozására.⁴¹

Az I. világháború időszaka — hasonlóan a Magyar Királyság társ rendvédelmi testületeihez, illetve azok detektív testületeihez — külön fejezet a fővárosi detektív testület történetében. Alapvetően három jelenség alakított 1914 és 1915 között a fővárosi rendőrség detektív testületének tevékenységét.

Az első jelenség a magyarországi kivételes hatalom volt. Kivételes hatalomnak nevezték a kortársak az alapvető jogok korlátozását és az abból fakadó teendőket annak érdekében, hogy háború időszakában maximálisan mozgósíthassák forrásait a fegyveres harc eredményes megvívása érdekében. A kivételes hatalom gyakorlásának szabályait — legalább is azok főbb elveit — már békeidőben kimunkálták, így a fegyveres konfliktus kirobbanása esetében csupán érvénybe kellett lépíteni a vonatkozó szabályokat illetve az előre nem látható helyzetek rendezése érdekében rendeleteket hozni. Kétféle minta alakult ki Európában a kivételes hatalom gyakorlásának a szabályozására. A brit minta szerint a kivételes hatalom gyakorlásának a jogkörét a kormány gyakorolta. A német minta szerint e jogkörrel a haderőt ruházták fel. Az Osztrák-Magyar Monarchia két társországában az Osztrák Császárságban és a Magyar Királyságban a két országgyűlés eltérő módon szabályozta a témát. A magyar törvényhozás — az osztrák országgyűlésnél jóval később és a közös haderő többszöri sürgetése

nyomán — 1912-ben alkotta meg a kivételes hatalomról szóló magyar törvényt.⁴² A Magyar Királyságban tehát a rendvédelmi testületek a háború időszakában sem kerültek a haderő kompetenciájába. Ez alól a hadműveleti területek jelentettek kivételt, amelyek mindenképp a haderő irányítása alá kerültek.⁴³ A fővárosi rendőrség, annak részeként pedig a detektív testület a kormány belügyminiszter általi irányítása alatt maradt az I. világháború során mindvégig.

A második jelenség, amely jelentősen befolyásolta a fővárosi rendőrség detektív testületének az I. világháború alatti tevékenységét az a személyi állomány szűkössége volt. A budapesti detektívek első rendszeresített létszáma csupán 36 fő volt, amely ugyan dinamikusan gyarapodott, azonban még békeidőszakban is elmaradt a létszámemelés az ügyek számának a növekedési ütemétől, illetve a feladatkörök gyarapodásától.⁴⁴ 1914-ben a fővárosi rendőrség 2 000 fő körüli létszámú őrszemélyzete mellett a detektív testületben 250 fő teljesített szolgálatot. Dr. DIETZ Károly 1917-ben a főkapitányi kinevezésekor a tiszti karnak 50, a felügyelői karnak 29, a detektív testületnek 400, az őrszemélyzetnek pedig 4 000 főre való felemelését kérte.

A háború alatt — hasonlóan a társ rendvédelmi testületekhez — számos rendőrt behívtak katonai szolgálatra, illetve sokan önként jelentkeztek katonának. Az ily módon elvont személyi állomány pótlása pedig nem valósult meg. A hadsereg kötelékében szolgálatot teljesítő rendőrök visszairányítása az anyatestületükhöz szóba sem jöhetett ugyan, amennyiben azonban valamilyen csoda következtében erre mégis sor kerülhetett volna a harctéren elesettekre már többé nem lehetett számítani.⁴⁵

Az úgynevezett katonai rendőrségnek a Magyar Szent Korona alá tartozó területeken nem volt joga ahhoz, hogy a polgári lakosság körében a rendet fenntartsa. Nem vehette át a rendvédelmi testületek feladatait és nem is utasíthatta azokat. Az 1917. év második felében megszervezésre kerülő katonai rendőrség a katonákat érintő ügyekben intézkedhetett. Mégis karhatalmi erőként, a rendvédelmi testületek megsegítéséként

és azok átalárendeltségében, esetenként részt vehettek a rend fenn-tartására irányuló akcióban a polgári lakosság körében is.⁴⁶

A harmadik jelenséget — a békeviszony-lathoz képest — jelentős mértékben kiszélesedő és szokatlan tartalmú feladatkör bővülés képezte. Az új feladatkörök skálája rendkívül széles volt, ide tartozott az élelmiszerek uzsoraszerű áremelkedésének a visszaszorításától, a középületek és közlekedési, valamint hírközlési csomópontok őrzésén, a gyanús idegenek ellenőrzésén, a hadi ellátmánnyal üzérkedők kiszűrésén, stb-n keresztül a kémek leleplezése is. Ennek során nem csupán a helyi lakosok törvénysértő magatartását kellett felderíteni, illetve megelőzni vagy meggátolni, hanem a nem csekély számban például Gallíciából és Kárpátaljából érkező törvénysértő magatartást megvalósító személyeket is figyelemmel kellett kísérni, a tevékenységüket megakadályozni. A kiterjedt háborús hatáskör és azokban a szaporodó ügyek egyre nagyobb terhet jelentettek a szűkőd személyi állomány számára.⁴⁷

A fővárosi rendőrség és annak részeként a detektív testület a számos nehézség ellenére is helytállt. Teendőit igyekezett minél eredményesebben megvalósítani, pedig közben még a területi illetékessége is gyarapodott.⁴⁸

A fővárosi rendőrség detektívjei és őrszemélyzeti állománya azonban az 1918-1919-es forradalmak tömegmegmozdulásának azonban már nem tudott gátat szabni. A szervezetet nem is ilyen céllal hozták létre, szervezeti felépítése, felszereltsége, a személyi állomány képzettsége, a rendelkezésre álló létszáma erre már tökéletesen alkalmatlan volt. Különösen így volt ez 1919 tavaszán, hiszen *„A 3000 főnyi rendőrség nem szállhatott szembe a kommunistákhoz pártolt 14 000 főt számláló helyőrséggel és a nagyrészt felfegyverzett szociáldemokratá alakulatokkal.* „⁴⁹

A fővárosi rendőrség fiatal detektív testülete 1886-tól 1919-ig kiváló munkát végzett. E tevékenységnek több oka volt:

- A detektívek szellemi színvonala a kor átlagszínvonalához viszonyítva magas volt, mivel a testülethez való belépés elő-

feltétele az érettségi volt, a dualizmus végén pedig az érettségizettek aránya a lakosság 1 %-át tette ki.

- A fővárosi rendőrségen belül is kedvező színvonalat jelentettek a detektívek, hiszen az őrszolgálati személyzettel szemben a négy elemi volt az állami iskolai végzettségbeli követelmény. Az őrszolgálati rendőri felügyelőknek pedig az állami iskolai végzettségbeli követelmény tekintetében az elvárás azonos volt a detektívekével.

-A detektívek az állami alkalmazottak általános ellátásával megegyezően — a társadalmi állásukhoz méltó életvitelhez szükséges feltételek biztosításában részesültek, amely független volt a piaci viszonyoktól. Ez az ellátási szint — a képzettségtől függően — stabil és a civil szférához képest irigylésre méltó volt.

- A detektívek szakmai irányítása a hazai és a külföldi szakmai tapasztalatok adaptálásán nyugvó magas színvonalú parancsnoki munkát megtestesítő tevékenység volt, melyet ugyanakkor az emberközpontúság is jellemezett, mivel a testület legnagyobb értékét a képzett személyi állomány alkotta, nem pedig a foglalkoztatottak létszáma.

- A detektív testület legfontosabb értéke azonban valószínűleg a szellemiségében rejlett. Nem egy-szerűen munkaszeretetről, hanem haza- és nemzetszeretetről volt szó, amely átsegítette a testületi tagokat a nehéz történelmi idők viszontagságain igazi nemzeti szervezet volt, mely méltán vált a magyarországi rendőrségek államosításával a Magyar Királyi Állami Rendőrség detektív testületének a kiinduló bázisává.⁵⁰

A rövid történeti áttekintés során felfedezhető a detektívtestület és a jelenlegi rendvédelmi testületek nyomozó szervei között számos hasonlóság. Gondoljunk például a szolgálat-szervezés során a mai napig általánosan használt csoportbeosztásokra, melyek megteremtették a mai tagozódást a nyomozók tekintetében, attól függően milyen jellegű bűncselekmény nyomozását végzik.

Rablás, életellenes, gazdasági és egyéb bűncselekmények nyomozásának speciális szakismereteket igénylő eseteire való tekintettel. A nyomozók képzése napjainkban is az általános

rendészeti szakképesítést követően nyomozói szaktanfolyami formában van jelen. Azonban a múltból okulva fel kellene használnunk azokat a már kezdetben bevált jellemzőket is, amiknek jelenlegi hiánya véleményem szerint rontotta a nyomozói munka hatékonyságát. A korai elképzelések szellemében a detektívek elsősorban területi munkát végeztek, úgynevezett figyelőszolgálatot is elláttak. Megismerték a területükön uralkodó bűnügyi helyzetet a rovott múltú személyeket, bűnbarlangokat. Napjainkban néhány kerületi kapitányság esetében a nyomozók ki sem jutnak az utcákra, hiszen az egy főre jutó ügyiratszám nemritkán a 40-et is meghaladja. Figyelembe kell persze vennünk a fluktuációt, a hiányos állományt, továbbá jogi háttérünk változásával a rendőrség hatásköre jóval szélesebb körű lett, ezáltal róva a megjelenő feladatoknak többszörösét a mai detektívekre.

Azonban ez a folyamat megfigyelhető volt az 1896-ban megjelenő bűnvádi perrendtartási törvény esetében is, ahol véleményem szerint a szervezet tudta tartani a lépést a növekvő feladatokkal. Ha a végeken szolgálatot ellátó nyomozóink több mozgási szabadságot kapnának a rájuk rótt feladatok csökkentésével, a területen gyűjtött információk felhasználásával eredményesebb bűnüldöző, bűnfel-derítő és bűnmegelőző tevékenységet vihetnének véghez. A területi munka bűnüldözésre gyakorolt pozitív hatásán kívül említésre méltó, hogy a szolgálati feladatok jobban elkülönültek egymástól. A detektívek nem végeztek közvetlenül nem a feladatkörükbe tartozó rendőri tevékenységet. Korunk rendőrei, függetlenül attól, hogy milyen állománycsoportba tartoznak, sokszor végeznek nem közvetlenül a számukra előírt tevékenységeket. Bizonyos esetekben előfordul, hogy a nyomozót is kiküldik a járőrök hatáskörébe tartozó címekre, átkísérésre, egyenruhás karhatalmat igénylő feladatokra. Természetesen erre minden bizonnyal a detektívek esetében is volt példa, de véleményem szerint csak szélsőségesebb esetekben.

Összességében a detektívtestület megalakulásával és változásával megfigyelhető egy felfelé ívelő folyamat, melynek során a szervezet úgy alakult, hogy reagálni tudjon a bűnüldö-

zés kihívásaira figyelembe véve a külföldi példákat és a hazai gyakorlatot. A testület szervezeti alakulása, melynek során egy osztályba központi irányítás alá vonták őket elősegítették a hatékonyabb gyorsabb munkavégzést. A szolgálati szabályzat megjelenésével, továbbá a detektívek szakosodásával konkretizálódtak feladataik, nyomozásuk célirányossá vált. Hatékonyágukat növelték továbbá a technikai újítások, nyilvántartások, daktiloszkópia bevezetése.

A detektív munka történeti feltárása során élénk kerülő már bevált és működő elemeket érdemes lenne felhasználnunk, hiszen a történelemből és múltunkból tanulva elkerülhetjük, hogy ismét elkövessük a korábbi hibákat, legyen szó bármilyen rendvédelemmel kapcsolatos kérdéskörrel.

Jegyzetek:

¹ ZACHAR: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei. 20-24.p. ; Idem: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből. 105-107.p. ; Idem: A Habsburg-hatalom és a magyar rendvédelem 148-149.p. ; DEÁK: *Polgári átalakulás és neoabszolutizmus 1849-1867.* ; Eadem: Államrendőrség és besúgó hálózat Magyarországon egy rendszerváltás fordulatos hónapjaiban 1860-1861. ; Eadem: Besúgólisták a neoabszolutizmus korából. ; Eadem: Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség 1867. ; Eadem: Ludasi Mór és a bécsi titkosrendőrség az 1860-as években. ; Eadem: Államrendőrség Magyarországon a Schmerlingi-provizórium időszakában. ; Eadem: Szigorúan ellenőrzött levelek. Az 1849. utáni politikai elit titkos postai megfigyelése. ; Eadem: Államrendőrségi információs hálózat Magyarországon 1849-1867. ; Eadem: *Államrendőrség Magyarországon, 1849-1867.*

² CSIZMADIA: 79-80.p.

³ 1870/XLII.tc. ; 1871/XVIII.tc.

⁴ A polgári magyar állam katonailag szervezett fegyveres őrtestülete volt:
 - a Magyar Királyi Csendőrség 1881-1945 (Központi Nyomozó Parancsnokság 1930-tól);
 - a Magyar Királyi Nemesi Testőrség 1867-1919 (nyomozó részleggel nem rendelkezett);
 - a Magyar Királyi Darabont Testőrség 1904-1919 (nyomozó részleggel nem rendelkezett);
 - a Magyar Királyi Testőrség 1920-1945 (nyomozó részleggel nem rendelkezett);

- a Magyar Királyi Folyamőrség 1920-1939 (nyomozó részleggel rendelkezett);
- Magyar Királyi Vámőrség 1921-1931 (nyomozó részleggel rendelkezett);
- Magyar Királyi Határőrség 1932-1938 (nyomozó részleggel rendelkezett)
- Magyar Királyi Képviselőházi Őrség 1912-1945 (nyomozó részleggel nem rendelkezett).

A polgári magyar állam polgári fegyveres őrtestületei voltak:

- Magyar Királyi Fővárosi Állami Rendőrség 1872-1919 (detektív testület 1885-től);
- Magyar Királyi határrendőrség 1906-1918 (detektív csoporttal rendelkezett);
- Magyar Királyi Fiumei Állami Rendőrség 1916-1918 (detektív csoporttal rendelkezett);
- Magyar Királyi Rendőrség 1931-1945 (detektív testület)
- Magyar Királyi Pénzügyőrség 1867-1945 (nyomozó „szakszolgálati ág” működött 1930-tól)
- Magyar Királyi Vám- és Adóőrség 1872-1886 (nyomozó részleggel nem rendelkezett).

⁵ PARÁDI: *Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919.* ; Idem: A dualista Magyarország belügyi szervei. ; Idem: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. ; Idem: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyar-orosz rendőrségei 1867-1919. ; Idem: A dualizmus-kori magyar rendvédelem.

⁶ 1872/XXXVI.tc. ; 1881/XXI.tc.

⁷ „Sárga könyv”-nek nevezték a kortársak azt a sárga színű borítóba kötött könyvet, amelyben a szerzők összegyűjtötték a bűnügyi eljárások kívánatos korabeli szabályait. E téma átfogó törvényi szabályozásának a létrejöttéig a szakma a „Sárga könyv”-ben foglaltakat tekintette mérvadónak.

⁸ Ilyen rendbiztosok voltak: ZLINSZKY Károly, URS Nándor, MÁLTÁS Hugó.

⁹ BORBÉLY — KAPY: 17.p.

¹⁰ 1878/V.tc. ; 1879/XL.tc.

¹¹ BORBÉLY — KAPY: op.cit. 15-17.p.

¹² Loc.cit. 21-22.p.

¹³ A fővárosi detektívtestület főnökei voltak: SPLÉNYI Ödön (1886-1889), SZOMBATFALVY Albert (*bűnügyi nyilvántartás, sajtóiroda.* 1889-1899), RUTTNER Sándor (1899-1901), KRECSÁNYI Kálmán (*daktiloszkópia* 1901-1912), NAGY Károly (1912-1917), dr. JESZENSZKY Gellért (1917-1918). Loc.cit. 239-240.p.

¹⁴ VÉCSEY: 24.p.

¹⁵ Loc.cit. 248.p.

¹⁶ 1883/I.tc. a tisztviselők minősítéséről.

¹⁷ PARÁDI: Rendőrtisztképzésünk hagyományai 1867-1945. ; Idem: Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai. ; Idem: A magyar rendőrtiszt-képzés tradíciói. ; Idem: Csendőrtisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere.

¹⁸ VÉCSEY: 247-249.p. ; PARÁDI: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945.

¹⁹ PARÁDI: Rendvédelem – karhatalom 1867-1945.

²⁰ PARÁDI: A csendőrség és a rendőrség biztosítási tradíciói. ; Idem: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. ; Idem: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. ; Idem: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében.

²¹ 1896/XXXIII.tc. ; 3200/1899. (VIII. 15.) IM.r.

²² 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr.

²³ RÉDEY: 9-18.p.

²⁴ A módszerrel antropológiai jellemzőket alkalmazva azonosították a személyeket, például a csontozat sajátosságai, fül, fej és végtagok mérete, egyéb jellemző ismertetőjegyek alapján.

²⁵ PERÉNYI: 59-71.p.

²⁶ PÜSPÖKY-KELLER Mihály detektívfelügyelő napokig figyelt egy bérházat társával magukat rongyos ruházattal álcázva. A lakóházba ki és bejártak, találkoztak a lakókkal, de az emberek nem sejtették valódi kilétüket. Ezzel elegendő információt szereztek, hogy beazonosítsák és elfogják a hatóság által keresett csoportot. LEVICZKY Sándor detektív áruhában derített fel egy vendéglátó egység működése mögé rejtett játéklarangot. KLACSO Kálmán detektív postásnak álcázva magát nyert bebocsátást a keresett vagy bűjtatott személyek lakásába. Dr. KOTOFF Olivér detektívfelügyelő egy örökkel és figyelőszeméllyezettel ellátott játéklarangot derített fel, oly módon, hogy elegáns úrnak öltözve magát bárónak kiadva, két hölgynek álcázott detektívtársával jutott be a belvárosi magánlakásba.

BORBÉLY — KAPY: op.cit. 254-258.p.

²⁷ Loc.cit. 249-250.p.

²⁸ VÉCSEY: op.cit. 43-45.p.

²⁹ A belügyi tárca élén TISZA Kálmán állt, aki egyben miniszterelnök is volt.

TISZA Kálmán (Geszt, Bihar vármegye, 1830. XII. 16. – Budapest, 1903. III. 23.) Nagybirtokos, a Határozati Párt elnöke, 1867-től a Balközép Párt alapító elnöke és vezére, 1875-től a Szabadelvű Párt alapító pártvezére.

- miniszterelnök: 1875. X. 20. – 1890. III. 13.

- belügyminiszter: 1875. III. 2. – 1878. X. 11. és 1878. XII. 5. – 1887. II. 11.

- pénzügyminiszter: 1878. X. 11. – 1878. XII. 5. és 1887. II. 11. – 1889. IV. 9.

- a királyi személye körüli miniszter: 1879. VII. 11. – 1879. X. 25.

- az ezredéves ünnepek királyi biztosa: 1896. VI. 5. – 1896. VI. 8.

BÖLÖNY: 294.p.

³⁰ 1890-ben a belügyi tárcát gróf SZAPÁRY Gyula vezette.

Gróf SZAPÁRY Gyula (Pest, 1832. XI. 1. – Abházia Fiume közelében, 1905. I. 20.) Alispán, főispáni helytartó, királyi biztos, a magyar delegáció elnöke, tárnokmester, a Hitelbank elnöke.

- miniszterelnök: 1890. III. 13. – 1892. XI. 17.

- belügyminiszter: 1869. XI. 16. – 1870. VIII. 20. és 1873. III. 5. – 1875. III. 2. és 1890. III. 15. – 1892. XI. 19.

- pénzügyminiszter: 1873. III. 5. – 1875. III. 2.

- földművelésügyi miniszter: 1889. VI. 16. – 1890. III. 15.

- földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter: 1889. IV. 9. – 1889. VI. 15.

- közmunka és közlekedésügyi miniszter: 1880. IV. 14. – 1880. IV. 24.

BÖLÖNY: op.cit. 284-285.p.

³¹ BORBÉLY — KAPY: op.cit. 25.p.

³² Loc.cit.

³³ 9 389/1885. (II. 14.) BM.r.

³⁴ A fővárosi rendőrségre vonatkozó szabályokat először KRECSÁNY Kálmán kerületi kapitány gyűjtötte össze és rendszerezte, melyet később RÉDEY Miklós rendőrtiszt pontosított évente.

BORBÉLY — KAPY: op.cit. 26.p.

A testületre vonatkozó — immár az államosított magyar rendőrség egészére kiterjedően — újabb szabálygyűjtemény létrehozására 1926-ban került sor.

NÉMETHY — TÖRÖK

³⁵ BORBÉLY — KAPY: op.cit. 25.p.

³⁶ Nem a fővárosi rendőrség kötelékéből került kinevezésre THAISZ Elek (1873-1884), JEKKEFALUSY Lajos (1884-1885), TÖRÖK János (1885-1892), RUDNAY Béla (1896-1906). Dr. BODA Dezső határeset, mivel a fővárosi rendőrség kötelékéből debreceni kormánybiztossá kinevezett BODA Dezsőt feladata kiváló teljesítése nyomán nevezték ki a fővárosi rendőrség élére. A fővárosi rendőrség személyi állományából nevezték ki a főváros rendőrfőkapitányává dr. SÉLLEY Sándort (1892-1895), dr. SÁNDOR Lászlót (1917-1918) és dr. DIETZ Károlyt (1918-1919).

BORBÉLY — KAPY: op.cit. 75-91.p.

³⁷ TISZA

³⁸ PARÁDI: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában.

³⁹ Idem: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.*

⁴⁰ 1903/VIII.tc. ; 5 692/1905. (XII.29.) ME.r. ; 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr.

⁴¹ VÉCSEY: op.cit. 39.p.

⁴² 1912/LXII.tc.

⁴³ PARÁDI: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. ;

MEZEY

⁴⁴ Például a kivándorlási törvény intézkedéseinek ellenőrzése a pályaudvari kirendeltség feladatává is vált, amely az őrszemélyzet és a detektív-testület tagjaira egyaránt a korábnál lényegesen több teendőt rótt.

BORBÉLY — KAPY: op.cit. 31.p.

⁴⁵ A fővárosi rendőrség tagjai közül az I. világháború során a harctéren hősi halált halt, vagy sebesülésbe és betegségébe belehalt, továbbá eltűnt összesen 57 fő.

Loc.cit. 39-40.p.

⁴⁶ SUBA

⁴⁷ A budapesti detektívek 1915-ben 37 077 megbízást kaptak, amelyből 33 270 nyomozás volt sikeres. 1916-ban azonban már 81 723 aktát intéztek el.

BORBÉLY — KAPY: op.cit. 37-38.p.

⁴⁸ 1916-ban a fővárosi rendőrség hatáskörét kiterjesztették — az akkor még Budapest agglomerációjába tartozó — csepel községre is. Ez nem az első eset volt, mivel a fővárosi rendőrség létrehozása óta több agglomerációs település is a hatáskörébe vontak.

1916/XXXVIII.tc.

⁴⁹ BORBÉLY — KAPY: op.cit. 48.p.

⁵⁰ 5 047/1919.ME.r.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

BORBÉLY — KAPY	—	BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): <i>A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.</i> Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p.
BÖLÖNY	—	BÖLÖNY József: <i>Magyarország kormányai 1848-1975.</i> Budapest, 1978, Akadémia. 328 p. HU-ISBN 963 05 1242 v. /A Magyar Országos Levéltár Kiadványai, IV. – Levéltartan és történeti forrásdokumentumok, 2./ HU-ISSN 0441-4985.
CSIZMADIA	—	CSIZMADIA Andor: <i>A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig.</i> Budapest, 1976, Akadémia Kiadó. 560 p. HU-ISBN 963 05 0713 7.

- DEÁK: *Polgári átalakulás és neoabszolútizmus 1849-1867.* — DEÁK Ágnes: *Polgári átalakulás és neoabszolútizmus 1849-1867.* Budapest, 2009, Kossuth. 104 p. HU-ISBN 978 963 09 5693 2.
- PERÉNYI — PERÉNYI Roland: *A bűn nyomában. A budapesti bűnözés társadalomtörténete 1896-1914.* Budapest, 2012, L'harmattan. 318 p. HU-ISBN 978 963 23 6554 1. /A múlt ősvényein./ HU-ISSN 1587-3153.
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
- RÉDEY — RÉDEY Miklós: *A nyomozási eljárás nehézségei.* Budapest, 1901, Légrády Testvérek. 68 p.
- TISZA — TISZA Miksa: *Magyarország rendőrségeinek története a legrégebb időktől 1912-ig.* Igló, 1913, Szepesi Lapok Nyomda. 327 p.
- VÉCSEY — VÉCSEY Leó (szerk.): *A 40 éves budapesti detektív testület jubiláris albuma 1886-1926.* Budapest, 1927, A Magyar Királyi Államrendőrség Detektívtestületének Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete. 320 p.

TANULMÁNYOK

- DEÁK: *Államrendőrség és besúgó hálózat Magyarországon egy rendszerváltás fordulatos hónapjaiban 1860-1861.* — DEÁK Ágnes: *Államrendőrség és besúgó hálózat Magyarországon egy rendszerváltás fordulatos hónapjaiban 1860-1861. Századok, CXL. évf. (2006) 6. sz. 1551-1774. p. HU-ISSN 0039-8098.*
- DEÁK: *Besúgólisták a neoabszolútizmus korából.* — DEÁK Ágnes: *Besúgólisták a neoabszolútizmus korából. Aetas, XXI.évf. (2006) 4.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1785-9943.*
- DEÁK: *Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség 1867.* — DEÁK Ágnes: *Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség 1867. Történelmi Szemle, XLIX.évf. (2007) 3.sz. 351-372. p. HU-ISSN 0040-9634.*

- DEÁK: Ludasi Mór és a bécsi titkosrendőrség az 1860-as években. — DEÁK Ágnes: Ludasi Mór és a bécsi titkosrendőrség az 1860-as években. In RESS Imre — SZABÓ Dániel (szerk.): *A Lajtán innen és túl. Elektronikus ünnepi tanulmányok Somogyi Éva 70. születésnapjára*. Budapest, 2007, MTA Történelemtudományi Intézet. 131-134.p. HU-ISBN 978 963 9627 17 8.
- DEÁK: Államrendőrség Magyarországon a Schmerlingi-provizórium időszakában. — DEÁK Ágnes: Államrendőrség Magyarországon a Schmerlingi-provizórium időszakában. *Századok*, CXLII.évf. (2008) 3.sz. 727-771.p. HU-ISSN 0039-8098.
- DEÁK: Szigorúan ellenőrzött levelek. Az 1849. utáni politikai elit titkos postai megfigyelése. — DEÁK Ágnes: Szigorúan ellenőrzött levelek. Az 1849. utáni politikai elit titkos postai megfigyelése. *Múlt-kor*, II.évf. (2011) tavasz. 53-56.p. HU-ISSN 2061-3563.
- DEÁK Ágnes: Államrendőrségi információs hálózat Magyarországon 1849-1867. — DEÁK Ágnes: Államrendőrségi információs hálózat Magyarországon 1849-1867. 81-89.p. In Csóka Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1785-2011*. Budapest, 2012, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 81-92.p. HU-ISBN 978 963 08 3211 3.
- MEZEY — MEZEY Barna: A kivételes Hatalom. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 4-6.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993 szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciáinak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualista Magyarország belügyi szervei. — PARÁDI József: A dualista Magyarország belügyi szervei. *Belügyi Szemle*, XXXIV.évf. (1986) 4.sz. 45-50.p. HU-ISSN 0133-6738.

- PARÁDI: Rendőr tisztképzésünk hagyományai 1867-1945. — PARÁDI József: Rendőr tisztképzésünk hagyományai 1867-1945. 35-51.p. In DÁNOS Valér (szerk.): *A rendőrképzés reformja a kelet-európai változások tükrében*. Budapest, 1991, BM Rendészeti Kutató Intézet. /Tanulmányok a rendészet köréből./ A tanulmány korábbi változata 1991. november 12-én Balatonföldváron hangzott el a Rendőrtiszti Főiskola által szervezett rendvédelmi szakképzési konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A rendőrség és a csendőrség személyi állományának biztosítási tradíciói. — PARÁDI József: A rendőrség és a csendőrség személyi állományának biztosítási tradíciói. *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, IV.évf. (1993) 1.sz. 130-136.p. HU-ISSN 0866-4404.
- PARÁDI: Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai. — PARÁDI József: Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai. *Rendészeti Szemle*, XLV.évf. (1997) 4.sz. 101-109.p. HU-ISSN 1789-4689.
- PARÁDI: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. — PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historica Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 98-147.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 13.sz. 97-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19.-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar

- Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közbiztonság közös európai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendőr tisztképzés tradíciói 1867-1945. — PARÁDI József: A magyar rendőr tisztképzés tradíciói 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 94-99.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A rendvédelmi szakképzés története” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A csendőr tisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakvizsga rendszere. — PARÁDI József: A csendőr tisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakvizsga rendszere. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 100-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak. „A rendvédelmi szakképzés története” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. — PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 90-93.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szer-

- vezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. — PARÁD József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*A rendvédelem humán viszonyai*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmus kori magyar rendvédelem. — PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 66-84.p. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22. sz. 92-114. p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

- konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendvédelem karhatalom 1867-1945. — PARÁDI József: Rendvédelem karhatalom 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX. évf. (2011) 23.sz. 111-123.p. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.*” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. — PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 105-119.p. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. — PARÁDI József: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 155-160.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rend-

- védelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelem-ben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában. — PARÁDI József: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 121-146.p. HU- ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2014. február 21-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos szimpozion-sorozatnak „*A kivételes hatalom és a közbiztonság*” című XIV. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. — PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. HU- ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2016 október 28-án, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A katonailag szervezett fegyveres őrtestületek és a polgári fegyveres őrtestületek a XIX-XX. századi magyar állam határőrzetében*” című XXXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SUBA — SUBA János: *A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18. sz. 143-155.p. A tanulmány korábbi változata

2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Euró-pában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZACHAR: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei.

— ZACHAR József: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. I.évf. (1991) 1.sz. 17-29.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1990. április 24.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervek kapcsolata 1848-1945*” című I. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből.

— ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 105-109.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” Című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZACHAR: A Habsburg-hatalom és a magyar rendvédelem. — ZACHAR József: A HABSBERG-hatalom és a magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX. évf. (2005) 14.sz. 146-149.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. november 8-án, hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Az ezeréves magyar rendvédelem” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

REGISZTRÁLT KÉZIRATOK

DEÁK: *Államrendőrség Magyarországon, 1849-1867.* — DEÁK Ágnes: *Államrendőrség Magyarországon, 1849-1867.* Akadémiai doktori értekezés. (MTA) Kézirat. Budapest, 2013.

JOGSZABÁLYGYŰJTEMÉNYEK

NÉMETHY — TÖRÖK — NÉMETHY Tihamér — TÖRÖK Lajos: *Rendőri vonatkozású törvények, rendeletek és eljárási szabályok gyűjteménye.* Budapest, 1926, Editor. 822 p. /Rendőrtisztviselők zsebkönyvtára./

JOGSZABÁLYOK

1870/XLII.tc. — 1870/XLII.tc. a törvényhatósági hatásköréről.

1871/XVIII.tc. — 1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.

1872/XXXVI.tc. — 1872/XXXVI.tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.

1878/V.tc. — 1878/V.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről.

1879/XL.tc. — 1879/XL.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a kihágásokról.

1881/XXI.tc. — 1881/XXI.tc. Budapest fővárosi rendőrségről.

1883/I.tc.	—	1883/I.tc. a tisztviselők minősítéséről.
1896/XXXIII.tc.	—	1896/XXXIII.tc. a bűnvádi perrendtartásról.
1903/VIII.tc.	—	1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
1912/LXII.tc.	—	1912/LXII.tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.
1916/XXXVIII.tc.	—	1916/XXXVIII.tc. a Budapest Székesfővárosi Magyar Királyi Állami Rendőrség hatáskörének Csepel község területére való kiterjesztéséről.
5 692/1905. (XII.29.) ME.r.	—	5 692/1905. (XII.29.) ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről. <i>Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455.p.</i>
91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr.	—	91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról. <i>Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.</i>
9 389/1885. (II. 14.) BM.r.	—	9 389/1885. (II. 14.) BM.r. tolonczszabályzat kibocsátása tárgyában. <i>Magyarországi Rendeletek Tára, XIX.évf. (1885) I.füzet. 164-243.p.</i>
3200/1899. (VIII. 15.) IM.r.	—	3200/1899. (VIII. 15.) IM.r. a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc. életbeléptetése tárgyában. <i>Igazságügyi Közlöny, VIII.évf. (1899) 8.sz. 229-234.p.</i>

- 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. — 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc. életbe léptetése alkalmából a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére kibocsátott Utasítás tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, XXXIII.évf. (1899) II.füzet. 2416-2417.
- 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. — 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.